

### **Список литературы:**

1. Деньга Ю.М. Нефтяное загрязнение в экосистемах Черного моря / Ю.М. Деньга, Р.И. Лисовский, В.И. Михайлов // *Екологічні проблеми Чорного моря*. – Одеса: ЦНТПІОНЮА, 2003. – С. 123-134.
2. Одесский порт присоединился к портам Европы [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://trassae95.com/all/news/2014/02/07/odesskij-port-prisoedinilsya-k-zelenym-portam-evropy-12269.html>.
3. Повышение морской безопасности и борьба с загрязнением на Черном и Каспийском морях [Электронный ресурс]. - Режим доступа: [http://www.enpi-info.eu/files/features/TRACECA\\_MaritimeSafety\\_Pardo.pdf](http://www.enpi-info.eu/files/features/TRACECA_MaritimeSafety_Pardo.pdf).
4. Экологический имидж порта Южный [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://portsukraine.com/node/2664>.
5. Экологический сервис впортах [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.guesswho.com.ua/archive/greenport/projects/ports.html>.

## **СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

*Літовкіна О.О., к.е.н., старший викладач кафедри маркетингу,  
Яроцька В.Р., студент, КНЛУ, м. Київ, Україна*

Для України охорона природи стала одним з основних пріоритетних напрямків молодій державі, оскільки збереження та примноження біологічного та ландшафтного різноманіття є підґрунтям, яке забезпечує можливість природокористування та розвитку нашого суспільства.

Дослідженню екологічних проблем природокористування присвячені праці А.М. Кронштейна, Б.В. Буркинського, С.А. Генсірука, М.І. Долішнього, В.С. Кравціва, М.А. Хвесик, М.С. Нижник, С.М. Стойка, А.І. Тарасова, К.К. Ткаченка, S.J. Callan, W.S. Gates, D.W. Pearce, T.H. Tietenberg та ін.

Вперше поняття «природокористування» було запропоноване російським екологом Ю. М. Куражковським у 1959 р. За його визначенням, природокористування — це регулювання всіх типів використання природних ресурсів для господарства та охорони здоров'я.

У свою чергу, Сафранов Т.А. досліджуючи питання природокористування, робить висновок, що механізм управління природокористуванням може бути жорстким, чи, навпаки, м'яким, як показує досвід розвинутих країн з ринковою економікою [4].

«Жорстке» управління – це командне управління природокористуванням, тобто ціленаправлене втручання в природні процеси з певною метою. Такою метою може бути освоєння цілинних земель, вирубування лісу, будівництво дамб тощо.

«М'яке» управління – це опосередкований вплив на природокористування за допомогою природних механізмів саморегуляції, що направлений на відновлення або

підвищення природної продуктивності. Прикладом може бути вибіркоче вирубування лісу.

У першому випадку механізм природокористування передбачає штрафи і податкові заходи «залежування» виробників, які забруднюють навколишнє середовище, у другому – каральні санкції присутні, але наголос робиться на різного роду пільги, заохочення виробників до збільшення витрат на запобігання забруднень.

Одним з важливих методів економічного управління природокористуванням є фінансування, тобто надання грошових коштів на чітко визначені природоохоронні заходи. Джерелами фінансування можуть бути бюджетні кошти, власні кошти підприємств (собівартість продукції або прибуток), банківські кредити та різні екологічні фонди.

Створення екологічних фондів є одним з важливих економічних методів управління в природокористуванні [1]. Фонди покликані надавати будь яку матеріальну допомогу, грошові кошти, а також формувати джерела. В екологічні фонди надходять платежі всіх підприємств за природокористування, які згодом використовуються на проведення невідкладних та дорогих природоохоронних заходів.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» окремим розділом передбачено застосування механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища, а саме застосування зборів за спеціальне використання природних ресурсів, зборів за забруднення навколишнього природного середовища, зборів за погіршення якості природних ресурсів, організацію і діяльність екологічних фондів [3].

У свою чергу, найважливішими завданнями щодо раціонального природокористування на сьогодні є збільшення частки впровадження новітніх наукових досягнень, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів, екологічно безпечних видів транспорту та екологічно сприятливих видів міського транспорту [5].

Більш масштабним завданням є екологізація, функціонування всіх сфер життєзабезпечення, досягнення і підтримка необхідної якості здоров'я, життя населення, належного стану навколишнього середовища, гармонізація взаємовідносин суспільства і природи [2].

Варто зазначити, що певний досвід екологізації економіки в Україні вже є: розроблено та прийнято ряд природоохоронних законів, створена система державного управління природокористування, екологічний моніторинг тощо. Проте повноцінне й ефективне управління повинно передбачати своєчасне і повне виконання заходів, спрямованих на реалізацію екологічної політики. В такому випадку буде спостерігатись сталий і поступовий розвиток.

Виходячи з матеріалів Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку сталий розвиток — це збалансований, поступовий розвиток суспільства, метою якого є задоволення потреб сучасності, не ставлячи під загрозу здатність

наступних поколінь задовольняти свої власні потреби. Саме тому основними завданнями сталого розвитку регіонів України слід вважати: раціональне і ефективне використання природних ресурсів, використання природних ресурсів на основі розумного збалансування потреб та можливостей регіону, охорону навколишнього середовища, розвиток туристично-рекреаційного та лікувально-оздоровчого комплексу.

Здійснення сучасної екологічної політики є насамперед економічною проблемою, тому потребує термінового запровадження дієвих заходів та нових принципів і підходів щодо збереження, використання та відтворення природних ресурсів.

Так, наприклад, потребує подальшого вдосконалення механізм фінансування природоохоронних заходів, адже якщо головним джерелом видатків на охорону навколишнього природного середовища повинні бути кошти підприємств-забруднювачів, то потрібно створити фінансовий механізм більш активного залучення приватного капіталу в природоохоронну діяльність.

Тож, на нашу думку, головними складовими елементами економічного механізму природокористування мають бути плата за спеціальне використання природних ресурсів, плата за забруднення навколишнього природного середовища, система фінансування і кредитування природоохоронних заходів, екологізація податкової і цінової систем; підтримка становлення і розвитку екоіндустрії.

Таким чином, вдосконалення економічного механізму управління раціональним природокористуванням в сучасних умовах розвитку ринкової економіки доцільно здійснювати в таких основних напрямках як: екологізація структури суспільних потреб; необхідність освітнього, виховного, ідеологічного та інших видів впливу на суспільство з метою вироблення екологічного світогляду; застосування спеціального оподаткування екологічно шкідливих технологій і продукції, застосування заохочувальних цін і надбавок на екологічно безпечну продукцію.

В умовах науково-технічного прогресу взаємодія між природою та суспільством значно ускладнилася у зв'язку зі зростанням потреб суспільства у природних ресурсах, інтенсивністю і характером впливу людини на природне середовище. Це і призвело до ускладнення екологічної ситуації як і в окремих регіонах, так і у цілому світі.

### ***Список літератури:***

1. Бойчук Ю.Д. Екологія і охорона навколишнього середовища: навчальний посібник / Ю.Д. Бойчук, Е.М. Солошенко, О.В. Бугай. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2002. – 300 с.

2. Екологічне управління: підручник / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О. Білявський та ін. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.

3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ // ВВР України. – 1991. – № 41. – 546 с.

4. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.А. Сафранов. – Львів: «Новий світ-2000», 2003. – 248 с.

5. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвесика, д.г.-м.н., проф. С.О. Лизуна]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 64 с.

## **ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПОКРАЩАННЯ ВОДОКОРИСТУВАННЯ**

*Маценко О. М. к.е.н., доц., доцент кафедри економіки та БА,  
СумДУ, м. Суми, Україна,*

*Німко С. І. аспірант кафедри економіки та управління,  
ШІ СумДУ, м. Шостка, Україна*

Зростаюче антропогенне навантаження на довкілля було викликано вектором, спрямованим на економічне зростання, з метою досягнення благополуччя. Практична реалізація цієї концепції призвела до поступової деградації навколишнього природного середовища. Так, водні ресурси вважалися невичерпними, а з економічної точки зору безкоштовними. Тому виникла потреба розвивати еколого-економічне мислення населення, що спонукатиме до сталого водокористування.

Екологічно безпечне водокористування стало одним із найважливіших пріоритетів державної водної політики, основною метою якої є відновлення і забезпечення сталого функціонування водних екосистем, якісного водопостачання, екологічно безпечних умов життєдіяльності населення і господарської діяльності та захисту водних об'єктів від забруднення й виснаження.

Серед низки факторів антропогенного впливу на водні об'єкти найбільшої шкоди їх здатності до самовідновлення чинять забруднення водних об'єктів шляхом скидання забруднених стоків, надмірного забору води (як з поверхневих, так і підземних джерел), гірничі роботи, меліоративні системи, гідротехнічні споруди, змив полютантів з сільськогосподарських угідь і територій міст паводками або дощами. Важливим чинником, що обумовлює деградацію водних об'єктів, служить знищення або пригнічення екосистем, що забезпечують відтворення водних ресурсів в якісному і кількісному аспектах [2].

Екологічно безпечним водовідведенням можна вважати комплекс заходів, що забезпечують збір, очищення та відведення стічних вод у водні об'єкти, при якому не порушується їх здатність до самовідновлення. На сьогоднішній день, існуюче водовідведення є переважно екологічно небезпечним для водних об'єктів.

Основними чинниками, що спонукають до переходу на екологічно безпечного водокористування є: